УДК 378.22

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Третько Віталій Віталійович
м.Хмельницький

У статті розглянуто проблему використання інформаційно-комунікаційних технологій у підготовці магістрів міжнародних відносин. Особливу увагу приділено інформаційним компетенціям майбутніх фахівців-міжнародників, а також окремим форматам електронних ресурсів, які використовують у навчальному процесі.

Ключові слова: магістр міжнародних відносин, інформаційно-комунікаційні технології, електронні ресурси, навчальний процес.

Актуальність проблеми. Одним з головних завдань професійної підготовки фахівців практично усіх спеціальностей нині є адаптація до професійної діяльності в умовах інформатизації суспільства. Випускник вищого навчального закладу (ВНЗ) повинен не тільки мати певний обсяг знань, а й має навчитися адаптуватися в умовах швидкої зміни поколінь техніки і технологій, критично переоцінювати професійні стереотипи, тобто сучасному фахівцю потрібні знання, практичні та інтелектуальні вміння для самоутвердження, самореалізації в цьому житті. Швидке впровадження інформаційних технологій та інформаційних систем у професійну діяльність фахівців міжнародних відносин приводить до зближення їх інформаційно-аналітичної і професійної підготовки. Інформаційно-аналітична підготовка є головним фактором формування професійних якостей міжнародника-аналітика, основним завданням якої є формування вмінь і навичок використання сучасних методів аналізу та прогнозування подій у сфері міжнародних відносин, здатності приймати оптимальні рішення.

Міжнародники з високим рівнем інформаційно-комп'ютерної підготовки, також як фахівці інформаційного профілю з аналітичними знаннями, стають усе більш конкурентоздатними та затребуваними на ринку праці. Вміле користування сучасними інформаційними технологіями сьогодні є однією з основних вимог до кваліфікованого фахівця. Особливо вона стосується магістрів-міжнародників, які за освітньо-кваліфікаційною характеристикою повинні мати поглиблені спеціальні інформаційно-аналітичні уміння та знання інноваційного характеру, певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у сфері міжнародних відносин [3].

Аналіз наукових, аналітико-інформаційних джерел, нормативно-законодавчої бази, педагогічного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій в професійній підготовці фахівців у галузі міжнародних відносин показав, що упродовж останніх років у вітчизняній педагогічній думці активізувалися дослідження з окремих аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовці магістрів у вищих навчальних закладах. Сучасні науковці (А.Гуржій, Ю. Жук, О.Кравчина, В.Биков, М.Жолдак, С.Раков, А.Андрєєв, А. Хуторський, Є.Полат, С.Сисоєва, Р.Гуревич) відмічають, що використання інформаційно-комунікаційних (ІКТ) та комп'ютерних технологій (КТ) у процесі навчання магістрів сприяє удосконаленню їх професійної підготовки. Особливу роль у сучасних умовах інформатизації освіти вони відіграють у процесі професійної підготовки майбутніх міжнародників.

Водночас, системне вивчення проблеми ІКТ в професійній підготовці магістрів-міжнародників не стало предметом окремого наукового пошуку, що й зумовило вибір проблеми і визначило мету статті – обґрунтувати нові підходи до використання ІКТ у професійній підготовці магістрів міжнародних відносин у вищій школі.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство ставить нові вимоги до знань і умінь молодих людей і освітнього середовища, в якому формуються ці знання і уміння. Вищі навчальні заклади, спираючись на переваги і можливості, що надаються новими інформаційними і комунікаційними технологіями повинні забезпечувати якість результатів освіти шляхом створення нових форм навчання і розробляти нові високоякісні системи освіти. Ці систе-

ми мають бути спрямовані на реалізацію компетентнісного підходу до освітнього процесу, що передбачає формування в процесі навчання найважливіших загальнокультурних і професійних компетенцій. Спектр таких компетенцій практично для усіх спеціальностей, у тому числі міжнародних відносин, включає інформаційні компетенції, а саме:

- володіння основними методами, способами і засобами отримання, зберігання, переробки інформації;
- наявність навичок роботи з комп'ютером як засобом управління інформацією;
- здатність працювати з інформацією в глобальних комп'ютерних мережах;
- здатність використовуючи вітчизняні і зарубіжні джерела інформації, зібрати необхідні дані, проаналізувати їх і підготувати інформаційний огляд;
- здатність використовувати сучасні технічні засоби і інформаційні технології для вирішення комунікативних, аналітичних і дослідницьких завдань.

Очевидно, що ці компетенції формуються, передусім, при засвоєнні різних інформаційних дисциплін. Водночас суттєву роль в розвитку цих компетенцій у майбутніх фахівців міжнародників відіграють дисципліни інформаційно-аналітичної підготовки, основним завданням яких є формування умінь і навичок використання сучасних методів аналізу та прогнозування подій у сфері міжнародних відносин, здатності приймати оптимальні рішення. Вони є платформою застосування нових методів, прийомів і форм роботи, технологій, що розвивають, пізнавальну, комунікативну і особистісну активність студентів, уміння орієнтуватися в інформаційному середовищі, здійснювати оптимальний відбір інформації, здатність абстрагуватися від традиційних установок і адекватно оцінювати інноваційні процеси в науці, технології, економіці, міжнародних відносинах. Усе це сприяє виробленню відповідної організації інтелектуальної діяльності і стилю мислення, формуванню інформаційних компетенцій та інформаційної культури.

Інформаційні технології, що з'явилися, дали можливість реалізувати на своїй основі нові педагогічні технології, що виникли в останній час в освіті, які не могли бути раніше використані повною мірою в класичному навчанні через відсутність інструментарію. Наприклад, технології, що мають на увазі дослідницький характер навчання, які розвивають освіту, стали доступними завдяки використанню комп'ютерних інтерактивних засобів, широкому доступу до глобальних інформаційних потоків. Завдяки їм, викладач може організувати навчальний процес на більш якісному новому рівні.

Застосування комп'ютерів в освіті привело до появи нового покоління інформаційних освітніх технологій, які дозволили підвищити якість навчання, створити нові засоби виховної дії, ефективніше взаємодіяти педагогам і студентам з обчислювальною технікою. На думку багатьох фахівців, інноваційні освітні технології на основі комп'ютерних засобів дозволяють підвищити ефективність занять на 20-30%. Активне та ефективне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є важливим чинником створення системи освіти, що відповідає вимогам інформатизації суспільства і процесу реформування традиційної системи освіти у світлі вимог сучасного індустріального суспільства. ІКТ здійснюють активний вплив на процес навчання і виховання, оскільки змінюють схему передачі знань і методи навчання. Впровадження ІКТ в систему освіти не лише впливає на освітні методики, а також впроваджує в процес навчання нові технології. Вони пов'язані із застосуванням комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних і апаратних засобів, систем обробки інформації, а також із створенням нових засобів навчання і зберігання знань, до яких відносяться: електронні підручники і мультимедійні проекти; глобальні і локальні освітні мережі, електронні бібліотеки, архіви та інформаційно-пошукові і інформаційно-довідкові системи; сервісні програмні засоби; практикуми та інтерфейси до віддалених віртуальних лабораторій; засоби автоматизації професійної діяльності; засоби математичного та імітаційного моделювання [1, с.255; 2].

Класичний формат освітнього процесу складається з трьох базових блоків:

- лекційні заняття, включаючи консультації. Ефективним для підвищення якості викладання і найкращого сприйняття матеріалу є мультимедійні технології: слайди, презентації з використанням медіапроектора та інтерактивної дошки (Smart Board);
- практики і семінари, лабораторні роботи. Допомогу викладачеві так і студенту надають електронні підручники, засоби математичного і імітаційного моделювання, засоби автоматизації професійної діяльності;
- контроль знань: іспити і заліки. У цій галузі знайшли своє застосування різні системи тестування, у тому числі дистанційні, інтернет-тестування.

Значення електронних ресурсів в навчальному процесі зростає, більше ніж у звичайних паперових посібників, оскільки нові освітні технології припускають скорочення персональних контактів викладача і студента зі збільшенням частки самостійної підготовки. Електронний ресурс дозволяє реалізувати такі дидактичні схеми і форми представлення матеріалу, які абсолютно недоступні традиційним навчальним посібникам. При цьому успіх електронного навчального ресурсу багато в чому залежить від того, наскільки влучно вдалося спроектувати методи і прийоми навчання на інформаційні можливості комп'ютера.

Електронні освітні ресурси відіграють ключову роль в моделюванні основних етапів навчального процесу дистанційної, самостійної роботи студента у рамках системи не лише відкритої, але й традиційної освіти.

Розглянемо деякі формати електронних освітніх ресурсів, які використовують у підготовці магістрів міжнародних відносин детальніше.

• Електронні підручники є основою освітнього інформаційного середовища. У них концентрується матеріал, необхідний для навчання. Основними якостями електронного підручника є: повнота і безперервність викладу матеріалу, реалізація нових дидактичних схем роботи з використанням сучасних інформаційних засобів, комплексне застосування мультимедійних технологій, навігаційні можливості.

• Системи тестування є програмними засобами контролю рівня знань, умінь і навичок автоматизують процес оцінки якості знань учня. Системи тестування вже давно використовуються в практиці вітчизняної освіти. У багатьох випадках завдання моделювання взаємодії викладача і студента в процесі оцінювання отриманих знань не може бути якісно реалізована без використання найсучасніших інформаційних технологій, а іноді і методів штучного інтелекту. Розробка подібних систем вимагає значних трудових, тимчасових і фінансових витрат.

• Інформаційно-пошукові довідкові системи призначені для підтримки самостійної роботи студентів. Вони доповнюють регулярний і послідовний виклад матеріалу в підручниках можливостями безпосереднього доступу до потрібних блоків інформації через використання пошуку за ключовими словами, запитами тощо. Довідкові системи працюють з базами знань, інформація в яких, як правило, організована в деревовидній формі, гіпертекстовому форматі, або у виді реляційних баз даних. Розвинені інформаційно-пошукові довідкові системи здатні надавати багаті сервісні можливості користувачеві, наприклад, створювати динамічні каталоги, профілювати інформацію тощо.

• Засоби математичного та імітаційного моделювання, основна мета яких полягає в автоматизації процесу практичних занять студентів. У багатьох випадках для створення адекватної моделі потрібно використовувати складні математичні та інформаційні методи, а також технології штучного інтелекту. Особливе місце серед засобів моделювання займають електронні тренажери, які найефективніше працюють у випадках, коли навчання в реальних умовах неможливе, небажано або зв'язано з участю в складних або надзвичайних ситуаціях. Електронні тренажери призначені для відпрацювання практичних умінь і навичок на різних рівнях самостійності, для тренування на контроль і самоконтроль.

• Засоби автоматизації професійної діяльності також можуть виступати повчальними електронними ресурсами. До особливостей цього типу електронних ресурсів слід віднести те, що, розроблені, як правило, поза сферою освіти, ці ресурси вже готові до використання в процесі навчання, і вимагають тільки методичної

підготовки. Особливо широке поширення отримали інтернет-технології орієнтовані на програмну підтримку діяльності аналітика міжнародних відносин.

• До категорії сервісних програмних засобів загального призначення відносяться сервісні засоби, що автоматизують рутинні процедури навчального процесу. Сфера застосування цих засобів може бути найрізноманітнішою: автоматизація рутинних обчислень, оформлення навчальної документації, обробка цих експериментальних досліджень та ін.

У зв'язку з цим найважливішими напрямами впровадження ІКТ в навчальний процес підготовки магістрів міжнародників є [4, с.90]:

• реалізація віртуального інформаційно-освітнього середовища на рівні навчального закладу, що передбачає виконання комплексу робіт із створення і забезпечення технології його функціонування;

• системна інтеграція інформаційних технологій в освіті, що підтримують процеси навчання, наукових досліджень та організаційного управління;

• побудова і розвиток єдиного освітнього інформаційного простору.

Як бачимо, йдеться про вирішення проблеми якісної зміни стану усього інформаційного середовища системи освіти, про представлення нових можливостей як для випереджувального, розвивального навчання кожної особистості, так і для зростання громадського інтелекту в цілому.

Важливою і ефективною умовою прогресу будь-якого суспільства було і є створення і розширення єдиного інтерактивного інформаційного простору. Саме спільні інформаційні простори історично значною мірою сприяли прискоренню розвитку усього людства в цілому, були вирішальним чинником вдосконалення цивілізації в усіх сферах (духовній, професійній, культурній, освітній). Створення єдиного інтерактивного інформаційного простору можна вважати стратегічною метою впровадження сучасних і перспективних інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності.

Основні цілі побудови єдиного інформаційного простору в освіті пов'язані з наданням принципово нових можливостей для пізнавальної творчої діяльності людини. Це може бути досягнуто завдяки сучасному інформаційному і технічному оснащенню основних видів діяльності в освіті: навчальній, педагогічній, науково-дослідній, організаційно-управлінській, експертній.

Побудова єдиного інформаційного простору у вищій освіти уможливить: підвищення ефективності і якості процесу навчання; інтенсифікації процесу наукових досліджень в освітніх установах; скорочення часу і поліпшення умов для додаткової освіти і освіти дорослих; підвищення оперативності і ефективності управління окремими освітніми установами і системою освіти в цілому; інтеграції національних інформаційних освітніх систем у світову мережу, що значно полегшить доступ до міжнародних інформаційних ресурсів в галузі освіти, науки, культури і в інших сферах.

Література

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С.Полат. – М: Издательский центр «Академия», 2008. – 374 с.
2. Роберт И.В. Новые информационные технологии в обучении: дидактические проблемы, перспективы использования / Ирэна Веньяминовна Роберт. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 205 с.
3. Постанова Кабінету Міністрів №787 від 27 серпня 2010 року «Про перелік напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра» – [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.mon.gov.ua/newstmp/2010/08_09/796.doc. – Загол. з екрану. – Мова укр.
4. Макаренко Є.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики та прикладні аспекти / Є.А.Макаренко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Вип. 12. (Ч. ІІІ). – К.: ІМВ, 1999. – С. 89 –108

В статье рассмотрена проблема использования информационно-коммуникационных технологий в подготовке магистров международных отношений. Особое внимание уделено информационным компетенциям будущих специалистов-международников, а также отдельным форматам электронных ресурсов, которые используют в учебном процессе.

Ключевые слова: магистр международных отношений, информационно-коммуникационные технологии, электронные ресурсы, учебный процесс.

The author of the article has considered the problem of information and communication technologies usage in Masters of international relations education. Special attention has been paid to information competences development of future specialists in international relations and modern e- means usage.

Key words: Masters of international relations, information and communication technologies, e- means, studying process.